

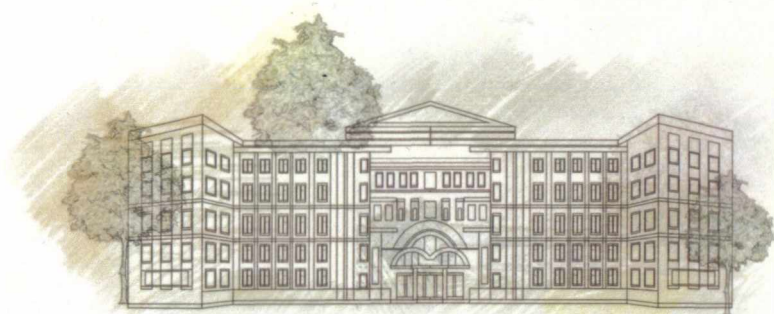
Міжнародний гуманітарний університет  
Факультет лінгвістики та перекладу



МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

# МОВА ТА КУЛЬТУРА: СУЧАСНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ



Одеса | Україна  
24-25 листопада 2017 року

УДК 81'271(063)  
М 74

## ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

### Голова організаційного комітету:

**Ступак І. В.** – доктор філологічних наук, професор, декан факультету лінгвістики та перекладу МГУ

### Члени організаційного комітету:

**Мізецька В.Я.** – професор;  
**Морозова І.Б.** – професор;  
**Таранець В.Г.** – професор;  
**Бардина Н.В.** – професор;  
**Шкворченко Н.М.** – доцент;  
**Романюк О.С.** – доцент;  
**Ларіна Е.В.** – доцент;  
**Савчук А.В.** – доцент;  
**Таланова Л.Г.** – доцент;  
**Морошану Л.І.** – доцент.

**Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення:** матеріали  
М 74 міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 24-25 листопада  
2017 року. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2017. – 112 с.

ISBN 978-966-916-410-0

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, які стали предметом обговорення учасників міжнародної науково-практичної конференції «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення», що відбулась у м. Одесі 24-25 листопада 2017 року в Міжнародному гуманітарному університеті.

Матеріали конференції можуть становити інтерес для наукових працівників, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться сучасним станом та перспективами розвитку філологічної науки.

УДК 81'271(063)

ISBN 978-966-916-410-0

© Факультет лінгвістики та перекладу  
Міжнародного гуманітарного університету, 2017

## САКРАЛЬНІ ВІРУВАННЯ КОРИННИХ ЖИТЕЛІВ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ЯК ГЕНЕЗА СУЧАСНОЇ ІНДІАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Шостак О. Г.*

*кандидат філологічних наук, доцент,  
завідувач кафедри іноземних мов і прикладної лінгвістики  
Національного авіаційного університету*

Сучасний стан філософської думки вимагає пошуку «такої інтерпретативної схеми, у якій людина, свобода і культурна ідентичність постали б як взаємодоповнення, а не взаємовиключення. Персональне розгортання ідентичності відбувається у певному комунікативному середовищі і взаємопов'язане з наявними мовленнєво-дискурсними практиками. Тобто змістовні елементи самообразу особи залежатимуть від культурного середовища і, навпаки, впливатимуть на формування останнього. Самотворення індивіда є водночас творенням притаманної для нього культурної поведінки, стилю мовлення, наративних особливостей і морального реагування» [1, с. 23]. Т. Кінг переконаний, що «наші історії складають основу нас самих» [2, с. 32]. А Дж. Візенор говорить про те, що «неможливо зрозуміти оточуючий світ не розповівши про нього історію. Немає іншого центру світу як розповідь про цей світ» [3, с. 156].

У пустельних регіонах південного заходу народи зуні, хопі й пуебло, нащадки цивілізації анасазі, мають надзвичайно багатий духовний спадок. Їх священні історії розповідають про появу людей на землі через священну нору, відому під назвою «сіпапу», у деяких випадках цей отвір знаходився у священному озері і поєднаний із підземними водами. Найчастіше історії про створення світу ілюструють тісний зв'язок між людьми і всесвітом. Творець, Володар Життя, Великий Дух, Велика Таємниця або Вакан Танка, який би термін не використовувався для позначення верховної сили, вдихнув життя у людей, поєднавши їхній дух із усім оточуючим середовищем. Особливе значення у космології корінних народів займає постулат про єдність минулого, теперішнього і майбутнього часу у священному колі життя.. Їх космогонія базується на вірі у «особливі фізіологічні лінії на землі, де існує «духовна присутність», де з'являється сам Творець, ці місця, речі або навіть живі істоти є джерелом сили або навіть «воротами» у духовний світ. «Усе, що робить Верховна Сила, вона робить у вигляді кола. Небо і Земля – є круглими наче м'яч, так само як і зорі. Вітер виявляє свою найбільшу силу у вихрі, пташині гнізда виготовлені у вигляді кола. Сонце підіймається по небу по колу, так само як і Місяць; і обидва вони круглі. Життя людини також є колом – від дитинства до дитинства» [4, с. 26]. Т. Кінг пише про те, що «у світі пуебло, добро і зло не є розрізненими явищами, а радше притоками тієї самої ріки» [2, с. 109].

<sup>1</sup> Багато корінних народів вірили у перевтілення людських душ.



Гвендолін Бенавей переконує, що світогляд її народу (анішінабе) не дає місця для так званого «конструювання ідентичності» або навіть для свободи волі. Наше походження визначається міфами творіння. Відповідальність людини розподіляється у відповідності до її кланової приналежності, обумовлена власним іменем людини і церемоніями, у яких вона бере участь, цим пояснюється і гендерна ідентичність. Наш дух обирає сім'ю у якій йому потрібно народитися. Ми приходимо на цю землю із духовного світу заради виконання конкретного обов'язку» [5, с. 113].

Згідно із священною історією народів південного сходу континенту, сучасний світ був створений за допомогою об'єднаних зусиль Жінки, що впала із Неба, близнят, що вона їх народила і морських тварин. Жінка спустилася із верхнього, більш древнього світу, але її цікавість призвела до того, що вона викопала величезну яму і впала у наш світ із верхнього світу. Життя в уявленні корінних народів приходить на землю із якогось іншого світу – із неба, як це представлено у переказаній версії міфу, або із підземного світу, як про це розповідають навахи, кайова, хопі, лакота та інші народи прерій. Ендрю Мак-Дональд переконаний, що ці історії відповідають на питання щодо ідентичності творця і природи людей та якості їхнього життя. У цьому випадку людей з'являються із суцільної темряви підземелля. Космогонія народу діне розповідає про чотири підземні світи, через які мають пройти людські істоти перш ніж побачать світло. Перший населяють люди-комахи, дев'ятеро із яких змогли піднятися у наступний світ, де вони зустрічаються із дев'ятьма деміургами, серед яких Перша Людина і Койот. Перша Людина володіє скарбами, що є енергетичними згустками, котрі надають сили для подальшого руху нагору. «Перший світ є проблематичним, оскільки боги мають амбівалентну природу, іноді вони благословляють людей, але водночас вони є джерелом руйнівної сили. Проте, у оповідах і не робиться жодної спроби представити їх як абсолютних істот, всезнаючих і всемогутніх. При переході в інший світ вони через незнання припоплюють із собою кошик із хворобами. Із самого початку творіння ті ж сили, що підсилюють життя несуть загрозу його знищення»<sup>1</sup> [4, с. 37].

На другому рівні буття Перша Людина намагається очолити рух нагору, проте робить вона це у руйнівний спосіб, спричиняючи перший у світі землетрус, на третьому рівні вона застосовує темні руйнівні сили, що знаходяться у його владі, проти людей-котів, що прагнуть затримати процесію. Таким чином із самого початку стає зрозуміло, що темрява знаходиться всередині кожного живого створіння, навіть у деміургові. «Ця друга фаза творіння не розповідає про цей світ як про Едем, але у невеличких деталях передає ширшу картину символічних значень. Сила має дві сторони – творчу і деструктивну, що віддзеркалює загальну полярність всесвіту. Сили всесвіту можуть принести силу й благословення, але якщо їх застосовувати із злими намірами, вони несуть руйнування і смерть. Тому із корної оповіді про творіння будь-якого з корінних народів стає зрозумілим, що акт творіння не був виключно всеблагим. Амбівалентність і полярність вбудовані у саму структуру землі й створює

<sup>1</sup> Багато корінних народів вірили у перевтілення людських душ.

потенціал до дуалізму усього сущого на ній» [4, с. 38]. На цьому базується переконання корінних мешканців Північної Америки у тому, що сили всесвіту знаходяться поза категоріями добра і зла, на людину покладається відповідальність за їхнє правильне використання. Узурпація сил і знань призводить до відьмовства, а відьмаків у корінних суспільствах вважали несправжніми людьми. «Відьмак, байдуже чоловічого чи жіночого роду, є кінцевим виявом людської розбещеності і соціальною аномалією» [6, с. 10].

У християнській традиції уся сила сконцентрована в руках єдиного божества, всемогутнього, присутнього всюди і всезнаючого, всесвіт створюється його думкою і діями і тільки через це стає видимим і існуючим, у той час як у історіях корінних американців божества постають як істоти із обмеженою силою і тому акт створення світу і відповідальність за цю дію вони розділяють з іншими істотами. Особливе місце у історіях творіння відводиться тваринам, особливо тим, що пірнали за грудкою мулу, із якої надалі була створена земля. У різних народів – це черепаха, видра, ондатра, лангуст, бобер, качка, водомірка, гагара. Ці істоти є «унікальними для усіх історій, що пов'язані із землею, бо земля створена із мулу, принесеного їхніми лапами» [8, с. 71]. Той, хто принесе мул зазвичай гине у процесі пірнання, а інші продовжують створення світу, взявши грудку мулу із його лап. Земля є результатом колективних зусиль тварин, загибель одного із учасників цього процесу демонструє жертвність тваринного світу, саме це пояснює чільне місце, яке посідають тварини у космогонії корінних народів. Джошва Майнер наголошує, що «у контексті наративів про творення і походження світу пірнальщики за мулом, такі як Черепаха, Качка, Видра, Водомірка і Лангуст окреслюють риторику суверенних прав на землю, створену континуумом часу і місця, що виник у момент творення землі і нині заключений у понятті батьківщина. Пірнальщики створюють землю общинно, разом працюють люди і звірі, тим самим створюється неієрархічний суверенітет, нехтується нав'язане європейцями бачення космосу і біологічних видів у ньому» [8, с. 63].

Найстрашніше, що може відбутися з людиною у житті, на думку корінного американця, — відірватися від свого коріння і забути про своє походження, забути історію творіння власного народу. «Історія творіння – найголовніший зв'язок, найперша з історій. Ця найважливіша з історій пов'язує разом землю, людей і тварин, як ніяка інша вона є найбільш географічно прив'язана» [8, с. 68]. Дж.Візенор переконаний, що західноєвропейські картографічні практики були покликані колонізувати землю і все живе на ній, змінюючи першопочаткові індіанські назви на назви, що не мають жодного відношення до конкретної території, європейці тим самим готували ґрунт для переміщення корінних жителів, доводячи собі і оточуючим, що корінні американці більше на мають права на цю землю. Візенор іменує цей процес «симуляція відриву» [9, с. 142]. Цей процес, на думку письменника, став підґрунтям для переміщення багатьох народів із їхніх правічних земель у резервації, землі яких були для них чужими. У такий спосіб, на його переконання, порушувалися не тільки права людей, але і суверенні права землі і всього сущого на ній. Для представників переміщених народів пам'ять про історію творіння землі у версії свого



народу стала важливим зв'язком із втраченою батьківщиною, спробою і потребою відновити зруйнований всесвіт, тому денотати цих історій розсіпані на сторінках літературних текстів, написаних письменниками корінного походження. Без знання і розуміння історій творіння землі часто не можливо правильно інтерпретувати ці літературні твори. Так, одна з книг Дж. Візенора має назву «Пірнальщики за землею. Оповіді тих, хто має змішане походження» (Earthdivers. Tribal Narratives on Mixed Descent). Як пояснює сам письменник назва цієї книги «пірнальщики за землею, взята із традиційних міфів про творіння і виступає тут як метафора. Пірнальщики за землею у цих двадцяти одній оповідці є полукровками або метисами, трікстерами народів і водночас культурними героями, уцілілими нащадками, скорботними і примхливими, від союзів між доньками лісових шаманів і торговцями хутром. Пірнальщики за землею, метиси або як їх іще називають полукровки, пірнають у незнану міську атмосферу, у самісіньку темряву расових переконань аби створити нову свідомість для існування» [10, с. ix].

---

#### Список використаних джерел:

1. Карась А. Свобода вибору і культурна ідентичність: взаємовизначення чи взаємодоповнення / А. Карась // Матеріали міжнародної міждисциплінарної конференції «Людина та її ідентичність в добу глобалізації» 29-30 червня 2010. Відп. за вип. А. Карась. – Львів, 2010. – С. 21-28.
  2. King, Thomas. The Truth about Stories. A Native Narrative. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 2008. – 172 p.
  3. Coltelli, Laura. Winged Words: American Indian Writers Speak. – Lincoln: U of Nebraska Press, 1990. – 320 p.
  4. Macdonald, Andrew; Macdonald, Gina; Sheridan, Mary Ann. Shape-shifting Images of Native Americans in Recent Popular Fiction. – Westport-London: Greenwood Press, 2000. – 338 p.
  5. Benaway, Gwendolywn. Ahkii: A Woman is a Sovereign Land // Transmotion. – 2017. – Vol. 3. № 1. – P. 109-138.
  6. Kilpatrick A.G. The Night Has a Naked Soul: Witchcraft and Sorcery among the Western Cherokee. – Syracuse, NY: Syracuse University Press, 1997. – 224 p.
  7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С.Хантингтон; [пер. с англ. Т. Велимеева]. – М.: ФСТ, 2003. – 608 с.
  8. Miner, Joshua D. Beasts of Burden: How Literary Animals remap the Aesthetics of Removal // Decolonization: Identity, Education and Society. – 2014. – Vol. 3, №. 2. – P. 60-82.
  9. Vizenor, Gerald. Fugitive Poses: Native American Indian Scenes of Absence and Presence. – Lincoln: University of Nebraska Press, 1998. – 238 p.
  10. Vizenor, Gerald. Earthdivers. Tribal Narratives on Mixed Descent. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1981. – 191 p.
-